

1960-1980 ARASI İSLAMCI DERGİLER TOPARLANMA VE ÇEŞİTLENME

Editörler

Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin

ilem
KİTAPLIĞI

ilem
KİTAPLIĞI

İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ
ilem.org.tr

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ.
nobelyayin.com

YAYIN NO.: 1444

İLEM Kitaplığı No.: 07

Araştırma Dizisi No.: 04

ISBN: 978-605-320-350-6

©1. Basım, Şubat 2016

1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme **Editörler: Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin**

Copyright 2016, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ye aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Dizi Editörü: Lütfi Sunar

Redaksiyon: Muhammed Asaf Çelen, Ümmü Habibe Şengül
Tasarım ve Uygulama: Furkan Selçuk Ertargin
Baskı ve Cilt: Kalkan Matbaacılık Sertifika No.: 16029
Büyük Sanayi 1. Cadde Ali Bey İş Hanı No.: 99/32 İskitler/Ankara

Genel Dağıtım: ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
-siparis@nobelyayin.com-
Tel: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65
Dağıtım: Alfa, Arasta, Final ve Prefix

e-satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Işık, Vahdettin., Köroğlu, Ahmet., Sezgin, Yusuf Enes.

1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme /

Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin

1. Basım, XII+508 s., 16,5x24 mm

Kaynakça var.

ISBN 978-605-320-350-6

1. Türkiye'de İslamcılık 2. İslamcı Dergiler

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD ŞTİ.
Ankara Büro: Mithatpaşa Cad. No.: 74/4 Kızılay / ANKARA
Tel: 0312 418 20 10 **Faks:** 0312 418 30 20
Rasimpaşa Mah. Söğütözü Sok. No.: 16/21 Kat: 5
Kadıköy / İSTANBUL **Tel / Faks:** +90 (216) 449 20 01
nobel@nobelyayin.com - www.nobelyayin.com

www.nobelkitap.com

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: İSLAMCILIĞI VE İSLAMCI DERGİCİLİĞİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Türkiye’de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak <i>Ahmet Köroğlu</i>	5
1960 Öncesi İslami Neşriyat: Sin(diril)me, Tahayyül ve Tefekkür <i>Necdet Subaşı</i>	43
Kenetlenmenin İmkânsızlığı: 1960-1980 Dönemi İslamcı Dergiciliğin Macerası Üzerine Bir Değerlendirme <i>Asım Öz</i>	73
İslamcılığı Yeniden Düşünmek: Geçmiş Değerlendirmenin Ahlakı ve Geleceği Düşünmenin İmkânı <i>Vahdettin Işık</i>	163

II. BÖLÜM: İSLAMCILIĞIN YEREL DİLİ: EDEBİYAT DERGİLERİ

1960-1980 Yılları Arasında Büyük Doğu Dergisi ve Necip Fazıl Kısakürek <i>Mahmut Hakkı Akın</i>	185
Antikomünist Propaganda: Büyük Doğu Mecmuası Örneği <i>Mustafa Oğuzhan Çolak, İbrahim Enes Aksu, Yunus Emre Tapan</i>	207
Diriliş Dergisinde Tarih İlgi ve Sonuçları <i>Yunus Emre Özsaray</i>	233
Edebiyat Dergisi: Yerli Düşüncenin Sesi <i>İlhan Sadıkoğlu</i>	245
Mavera: Yedi Güzel Adam’ın Dergisi <i>Şerife Nihal Zeybek</i>	257

III. BÖLÜM: DÜŞÜNCEDE VE EYLEMDE YENİ ARAYIŞLAR

İslam Mecmuası ve İslam Âleminden Taşıdıkları: Soğuk Savaş Dünyasında Ümmeti Tahayyül Etmek <i>Ayşen Baylak</i>	279
Hilal Dergisi ve Hilal Yayınları: Yerli Bir Neşriyat Harekâtı Olarak Çeviri Faaliyetleri <i>Alperen Gençosmanoğlu</i>	293
Nur Talebelerinin Sesi: İhlas, Zülfikar ve Uhuvvet Gazeteleri <i>Ahmet Karakaya</i>	317
Zülfikar Mecmuası: 1960'lardaki Nur Hareketine Dair Bir Okuma Denemesi <i>Alev Erkilet</i>	329
İslamcı Yayıncılık Bağlamında Mücadele Birliği ve Dergileri <i>Mustafa Aydın</i>	345
Millî Türk Talebe Birliği ve Millî Gençlik Dergisi Üzerine Bir Değerlendirme <i>Serkan Yorgancılar</i>	367
Akıncı Güç ve Akıncılar Dergilerinde Tartışmanın Şiddeti ve Şiddetin Dili <i>Ertuğrul Zengin</i>	379
Bir Yayıncılık Membayı Olarak Düşünce Dergisi <i>Mehmet Erken</i>	401
Şûrâ-Tevhid-Hicret Gazeteleri ve İslami Düşünce Radikal Tavır <i>Kâmil Yeşil</i>	419

IV. BÖLÜM: KURUMSAL BİRİKİMİN YANSIMALARI

Mümin mi, Makbul Vatandaş mı?: Hakses Dergisindeki Cuma Hutbelerinin Analizi <i>Nurettin Ürün</i>	443
Tohum Dergisi: Semiyolojik Bir Okuma <i>Tuba Aydın</i>	467
İslam Medeniyeti Dergisi: İslam'ın Son Kalesinde Bir Umut <i>Fatih Kucur</i>	483
Yazarlar Hakkında	501

Sunuş

Türkiye’de İslamcı düşüncenin izini sürmek isteyenlerin işi, sadece belirli kaynaklara ya da belirli dönemlere bakılarak altından kalkılamayacak kadar karmaşık bir iştir. İslamcı düşünceye ait birikimin değerleri ve duyarlılıkları gibi değişiminin seyri de, yazılı kaynaklardan sesli ve görsel kaynaklara, siyasi eylemlerden tebliğ çalışmalarında takip edilen usullere kadar birçok alanda araştırılmalıdır. Bu bağlamda, bir siyasi ve fikrî iddiayı anlamak ve tarihsel süreçte ortaya çıkan şekil alışlarını gözlemlemek için başvurulacak kaynaklar içerisinde “dergiler” ihmal edilemeyecek önemde kaynaklardır. Fakat dergiler üzerinden süreç okuması yapmanın, sözünü ettiğimiz “çoklu kaynak” takibi ihtiyacından öte sınırlılıkları vardır. “Türkiye’de İslamcı Düşünce”den söz ederken, öncelikle uzun bir tarihi dönemden bahsedildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Keza, yaklaşık bir asırlık bir zaman diliminde yayımlanmış bulunan tüm dergilerin okunması ve değerlendirmesi bir yana, onların sadece adlarını bile tespit etmenin ciddi zorluklar içerdiği ihmal edilmemelidir.

Dergiler üzerinden yapılacak bir okumada dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de dergilerde konu edilmiş gündemleri ve bu gündemlerin ele alınış biçimlerini yalnızca o dönemin çerperine alarak okumaktan kaçınmak olmalıdır. Zira dergiler zaman zaman kendilerine misyon biçtikleri değerleri, kavramları ve mevzuları hemen her dönemde ön planda tutmayı isteyebilirler. Dolayısıyla konjonktürel şartlara hapsolmadan dergilerin kendilerini konumlandıkları zemini hesaba katarak değerlendirmelerimizi yapmamız gerekmektedir. Özellikle “mektep” işlevi gören dergilerle “cemaat” dergilerini bu çerçevede dikkatlice okumakta fayda vardır.

Bizim bu çalışmada yaptığımız şey, temsil imkânı nispeten güçlü bazı dergileri dikkate alarak yayımlandıkları dönemin ulusüstü ilişkileri, siyasi ve sosyal

zemini ile dergilerin gündemleri arasındaki irtibatı tespit etmek ve “aynı çizgi”de oldukları varsayılan dergilerin, yaşanan değişim karşısındaki tutumlarını ve tavır alışlarını mukayese ederek günümüze kalan mirası daha doğru bir şekilde görünürlüğe hâle getirmektir.

Elinizdeki kitap, 1908-2008 arasında yayımlanmış İslamcı dergileri gün yüzüne çıkarmayı ve incelemeyi hedefleyen “İslamcı Dergiler Projesi”nin ilk çıktısıdır. 2013 yılında İlmi Etüdler Derneği çatısı altında başlayan projenin ilk basamağında, 1960-1980 arasında çıkan İslamcı dergileri ele aldık. Proje kapsamında, bu dergilerin hem matbu hem de dijital olarak toplanıp kayıt altına alınmasının yanında, dönemin dergilerini ve dergiler üzerinden İslamcı dilini değerlendirmek için Mart 2015’te Üsküdar Belediyesi ile birlikte “1960-80 İslamcı Dergiler Sempozyumu”nu düzenledik. Bu sempozyumda dönemin çeşitliliğini yansıtan etkili dergiler ele alındı. Elinizdeki kitapta yer alan metinlerin önemli bir kısmı bu sempozyumda sunulan tebliğlerin gözden geçirilmesi ile oluşmuş bulunmaktadır. Sempozyumda sunulmadığı hâlde, hem temsil gücü yüksek hem de sonraki dönem üzerinde etkisi hâlen devam eden kimi dergiler hakkında yazılan yazılara da kitapta yer vermiş bulunuyoruz.

Bu aşamada, yüz yıllık bir birikimin ilk dilimi olarak neden 1960-1980 arası yılları seçtiğimize ilişkin de bir açıklama yapmamız gerekiyor. Ulus devlet serüveninin çeperinde şekillenen içe kapanma döneminin düşünce dünyasında da ciddi bir sınır oluşturduğunu her geçen gün daha iyi anlıyoruz. Gündemler, kavramlar ve meseleleri ele alıştaki öncelikler takip edildiğinde bu durum açıkça gözlemlenebilir. Bu sınırlılığı aşma işaretlerinin en somut şekilde görüldüğü dönemin, çok partili hayatın nispeten süreklileştiği 1960-1980 arası yıllar olduğunu söylemek mümkündür. Bir ölçüde, halkın farklı katmanlarının doğrudan sürece dâhil olduğu bu dönem, gerek Türkiye’nin yakın tarihindeki özgül ağırlığı, gerekse de İslamcı düşünce ve yayıncılık tarihindeki yeni arayışlar, mecra tutuşlar, kurumlaşmalar, çeşitlenmeler ve söylem farklılaşmaları bakımından günümüzde de canlı bir şekilde etkisini devam ettirmektedir. Özellikle dönemin faaliyetlerinde etkin rol üstlenmiş şahısların önemli bir kısmının hâlen hayatta bulunması bugünden yapılacak bir okumanın sınanmış bir gözle de murakabesine imkân vermektedir. Bugünün Türkiye’sini siyasette, bürokraside, sivil kurumlarda ve entelektüel alanda taşıyan kadroların çok önemli bir kısmının o dönemde yetişen kuşaklar olduğunu dikkate aldığımızda, 1960-80 yıllarını öncelememizin sebebi daha iyi anlaşılacaktır. Günümüzü daha iyi anlamak için, adeta bugünün ana rahmi olan 1960-80 yıllarını yakından incelemenin oldukça mühim olduğu açıktır. Dolayısıyla gerek tanık olduğumuz sürecin anlaşılması-

na katkıda bulunması gerek yaşayan bu tarihî tanıklarla yeni kuşaklar arasında bir köprü oluşturma imkânı vermesi çalışmanın tarihi sıralama tercihini belirleyen en önemli sebebi oluşturmuyor.

Bu amaca yönelik bir çerçeve, metinlerin seçimini ve tasnifini yaparken de belirleyici oldu. Bu bağlamda, ilk bölümde Ahmet Köroğlu dört farklı kategoride ele aldığı dergiler dolayımından İslamcı düşünce içindeki çeşitliliğe ve geçişkenliğe vurgu yapıyor. Necdet Subaşı İslami yayıncılığın 1960-80 dönemine miras kalan birikimini, Asım Öz mevsubahis dönemi incelerken dikkat edilmesi elzem olan hususları ve Vahdettin Işık İslamcılığı dünü, bugünü ve yarını ile beraber yeniden düşünmenin şartlarını ve imkânlarını ele alıyor. Bu bölüm, takip eden yazılar için bir zemin teşkil ederek dergiler üzerinden İslami düşüncenin seyrini gözlemlemeyi kolaylaştıracaktır.

Sonraki bölümlerde yer alan yazılar ise, dönemin ulus-üstü siyaset gündemlerinin dergilere nasıl yansıdığını, İslam dünyasının sömürge sonrası oluşan birikimi ile kurulan irtibatın neticesi olarak çeviri faaliyetlerini ve yansımalarını, edebiyat dergilerinin özgünlüklerini ve yeni bir dil kurma çabalarının oluşturduğu mirası ve tüm bunlarla eş zamanlı olarak, eylemci-aktivist bir dilin kendini inşa edişini kurumsal birikim ile sivil mecra arayışları eşliğinde anlamlandırma imkânlarımızı artıracaktır.

Kuşkusuz, bu metinler dönemin bütününe ilişkin bir pencere aralamaktır. Bir çok bakımdan öncü nitelik taşıyan bu çalışmalar, kendilerinden önceki çoğu bilgiyi tashih etme ve yeniden gözden geçirme imkânı da sunuyor. Yazıların ayaklarımızı ülke gerçeğine basan bir iz sürme ve mevcut ufhumuzu yenileme bakımından kıymeti haiz bir tecrübe alanını gözlerimizin önüne serdiğini rahatlıkla ifade edebiliriz.

Bu projeye ortaya çıkan kaynakların ve elinizdeki kitabın, başta 1960-80 dönemi olmak üzere Türkiye İslamcılığını anlama ve anlamlandırma çabalarına önemli bir katkı sunacağını ümit ediyoruz. Keza bu kitabın yayımlanmasını müteakip, İslamcılık alanında yapılacak daha derinlikli ve nitelikli çalışmaların önünün bir nebze daha açılması öncelikli temennimizdir.

Kuşkusuz Tevfik Allah'tandır.

Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin